

akademia

MİNİK SEYİRCİLER: BEBEK VE KÜÇÜK ÇOCUKLARDA HAREKETLİ GÖRÜNTÜ ALGISININ GELİŞİMİ ÜZERİNE BİR DERLEME

Özet

Günümüzde bebekler doğumlarından 3 ay ila 9 ay sonra ekran başına geçmeye başlayıp, 1 yaşlarına geldiklerinde küçük çocuklara yönelik yapılmış programların düzenli seyircileri olmaktadır. Bebek seyirciler için üretilen televizyon programları ve videolar giderek artmakta, hedef kitlesi bebekler olan tematik televizyon kanalları yaygınlaşmaktadır. Bu derleme, (1) bebeklerin ve küçük çocukların ekranlarda gördükleri hareketli görüntülerden ne anladıkları ve bu anlamlandırmalarında nelerin rol oynadığı, (2) ekrana maruz kalmanın onlar üzerindeki etkileri ve (3) hareketli görüntülerin onlar için öğretici olup olamayacağına dair araştırma sorularına, alanda bebeklere yönelik ilk videoların üretildiği 1997 yılından bugüne (Ocak 1997-Ocak 2014) kadar yapılmış ilgili araştırmaları tarayarak cevap aramaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bebekler, Küçük Çocuklar, Televizyon, Ekran, Hareketli Görüntü, Film, Etki, Öğrenme.

Baby Audiences: A Review on Development of Moving Images Perception by Infants and Toddlers.

Abstract

Today, infants begin to watch videos at about 3 to 9 months of age and become regular viewers of infant-directed programming over the first year of life. They are considered to be the target audiences of many infant-directed programming, videos and even television channels. This review aims to provide answers to the questions of (1) what infants and toddlers understand of what they see on the screens and which factors play role on such understanding, (2) what are the effects of being exposed to screen media and (3) if moving images can be educational for them by reviewing the literature on the topic. Best evidence synthesis literature review is used to identify studies published from January 1997 (first infant-directed videos were broadcasted) to January 2014.

Keywords: Babies, Young Children, Television, Screen, Moving Images, Film, Effects, Education

Giriş

1990'larda 1 yaşından küçük çocukların yüzde17'si, 1 ila 2 yaşındaki çocukların yüzde 38'i televizyon seyredirken, 2000'lerde bu oran 1 yaşından küçük çocuklar için yüzde 50'nin üzerine, 1 ila 2 yaş arasındaki çocuklar içinse yüzde100'e çıkmıştır (Certain ve Kahn, 2002; Rideout ve Hamel 2006; Weber ve Singer, 2004). Bugün, bebekler henüz 3 aylıkken televizyon, bilgisayar ya da cep telefonundan hareketli görüntüler seyretmeye başlamakta ve günde 1-2 saatlerini ekran karşısında geçirmektedirler (Rideout ve Hamel, 2006; van de Water ve diğerleri, 2007). Bebek seyirciler için üretilen televizyon programları ve videolar giderek artmakta, BabyTV gibi bebeklere özel yayın yapan tematik televizyon kanalları yaygınlaşmaktadır (Anderson ve Pempek, 2005). Henüz 2005'te *Baby Einstein* videolarının internetten bedava ulaşımı mümkünken 200 milyon dolarlık DVD satışı yaptığı (Bronson ve Merryman, 2006) düşünüldüğünde bebekleri seyirci olarak hedef alan bu sektörün ne kadar büyük ve büyümeye açık olduğu görülebilir. Bu tür programların yapımcıları programlarının eğitici, hatta zekâ geliştirici olduğunu iddia etmekte ya da *Baby Einstein*, *Baby Genius* gibi program adları ile ima etmektedirler (Garrison ve Christakis, 2005). Oysa Amerikan Pediatri Derneği, raporlarında 2 yaşından küçük çocukların televizyon ya da video seyretmelerini önermemektedir (American Academy of Pediatrics (AAP), Committee on Public Education, 2001). Ekran maruz bırakılmanın bebekler için zararlı, zararsız ya da faydalı olduğuna dair tartışmalar sürerken anne babalar, eğitimciler ve politikacılar bebekleri ekrandan uzak tutup tutmamak, bu tür programları eğitim, öğretim amaçlı kullanıp kullanmamak, onları yasaklayıp yasaklamamak konusunda kararsız kalmaktadırlar. Nitekim okul öncesi çocuklara (3-5 yaş) yönelik ilk programlar yayınlanmaya başlandığında ya da daha önce okul çağındaki çocuklara (5-13 yaş) yönelik programlar yapıldığında da bu programların çocuklar için pek çok olumsuz etkisi olacağı iddia edilmişti. Ancak bu konuda yapılan araştırmalar, uygun biçim ve içerikteki programların özellikle de bir yetişkin eşliğinde izlendiğinde öğretici olduğunu açıkça ortaya koymuştur (Anderson ve diğerleri, 2000; Phillips ve Wellman, 2005; Schmitt ve Anderson, 2002).

Beğin, yaşamın ilk birkaç senesinde oldukça esnek ve öğrenmeye açıktır. Bebeklerin doğumdan hemen sonra hatta öncesinde bile öğrenebildiklerini gösteren pek çok araştırma mevcuttur (ör. Anderson ve diğerleri, 2001). Bu sınırlı ve önemli zamanın iyi değerlendirilmesi ve erken öğrenmenin desteklemesi için bebeğin görsel işitsel çevresini optimize etmek çok önemlidir. Hareketli görüntülerin günümüzde bir bebeğin görsel işitsel çevresinin en önemli unsurlarından birisi olduğu ise şüphe götürmez bir gerçektir. O halde bebeklerin hareketli görüntüleri izlerken işleyen bilişsel süreçlerinin incelenmesi, seyrettiklerinden ne anladıklarının ve bu anlamada nelerin rol oynadığının bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Ancak bunlar anlaşıldıktan sonra hareketli görüntülerin onlar üzerindeki etkileri ve öğretim amaçlı kullanılıp kullanılmayacağı araştırılıp tartışılabilir.

Bebeklere ve küçük çocuklara yönelik programlar 90'ların sonlarına doğru yapılmaya başlanmış ve kısa sürede tüm dünya çocuklarına ulaşmıştır. İlk kez 1997'de *Teletubbies* İngiltere'de, *Baby Einstein* da Amerika'da yayınlanmaya başlamıştır. 2003'de *FOX International*, 24 saat yayın yapan *BabyTV*'yi kurmuş ve bu kanal aynı yıl Türkiye'de ve birkaç yıl içinde de dünyanın 85 ülkesinde yayın yapmaya başlamıştır. 1980'lerde ve 90'ların ilk yarısında televizyonun ve daha genelde hareketli görüntülerin okul ve okul öncesi çağıdaki çocuklar üzerindeki etkileri yoğun olarak araştırılırken, 90'ların sonlarında ve 2000'lerde daha küçük yaşta çocuklar ve bebekler de araştırmaların kapsamına alınmıştır. Yapılan araştırmaların ve ilgili istatistiklerin çoğu Amerika menşelidir; ancak pek çok alanda olduğu gibi bu alanda da Türkiye'nin de en azından teknoloji kullanımı açısından içinde sayılabileceği modern Batı dünyasını temsil etmektedir. Türkiye'de yapılan ilgili araştırmalar ise okul yaşındaki (66 aydan büyük) ya da okul öncesi yaşta (37-66 ay) çocukları kapsamakta; daha küçük çocukları ve bebekleri ele almamaktadır. (ör. Aral ve diğerleri, 2011; Aksaçlıoğlu ve Yılmaz, 2007; Akyüz, 2013; Ceylan ve diğerleri, 2012; Doğan ve Göker, 2012; Öztürk ve Karayağız, 2007).

Bu derleme, Türkiye’deki araştırmacıların dikkatini bu alana çekmeyi, dünyada bu konuda yapılmış temel araştırmaların yöntem ve sonuçları hakkında bilgi vermeyi, bu araştırmaların, çelişen sonuçlarını ve eksiklerini ortaya koymayı ve bunları yaparak da yeni araştırmaları için bir zemin oluşturmayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra, bu derlemeden elde edilecek olan sonuç ve değerlendirmeler, çocuklarına televizyon ya da video seyrettirip seyrettirmemesi gerektiğini bilemeyen anne babalara, videoları eğitim amacıyla kullanıp kullanamayacaklarına karar veremeyen eğitimcilere, küçük çocukların anlayacağı içerikler üretmek isteyen film yapımcılarına, bebeklere yönelik televizyon program ve yayınları ile video dağıtımını yasaklayıp yasaklamaması, sınır koyup koymaması, sınır koyması gerekiyorsa neye sınır koyması gerektiğini bilemeyen politikacılara (Örneğin Fransa’da 3 yaşından küçük çocukları hedef alan programlar sadece paralı kanallarda gösterilebilmektedir) düşünsel bir zemin hazırlayacaktır.

Yöntem

Bu alan yazın derlemesinde (literature review), en iyi kanıt sentezi (best evidence synthesis, Slavin, 1995) yaklaşımı kullanılmış, konuya ilişkin temel araştırmalarda elde edilen veriler toplanarak sentezlenmiştir.

Araştırma Soruları

- Bebekler ve küçük çocuklar, hareketli görüntülerden ne anlar?
- Bebekler ve küçük çocuklar hareketli görüntülerden nasıl etkilenir?
- Hareketli görüntüler bebekler ve küçük çocuklar için öğretici olabilir mi?

Araştırmanın Sınırları

Derlemeye iki yaşından küçük çocuklarla yapılmış olan, deneye dayalı, uluslararası ve ulusal indekslerce taranan dergilerde yayınlanmış ve 1997 senesinden sonra yapılmış, sonuçları yukarıdaki araştırma sorularından birine ya da birkaçına cevap veren araştırmalar dâhil edilmiş, kitaplar, tezler, posterler dışarıda bırakılmış; ilgili pek çok yayında da referans gösterilen saygın kurumlar (ör. Amerikan Pediatri Derneği) tarafından hazırlanmış raporlara yer verilmiştir. Ancak makalede sunulan verilerin daha iyi anlaşılması için gerekli kuramsal çerçevelerin çizilmesinde kitaplara da başvurulmuştur.

Makalelerin Saptanması

Derleme yapılırken bu konuda araştırmaların çoğunluğunun psikoloji alanı içinde ya da onunla işbirliği içinde yapılmış olması nedeniyle PsycINFO ve çokdisiplinli yapılmış diğer araştırmaları içeren yayınları da kapsayan ScienceDirect ve ISI Web of Science ve Türkçe kaynaklara ulaşmak için de ULAKBİM veri tabanları kullanılmış ve bu yolla ulaşılan makalelerin aldığı ilgili referanslar taranmıştır. Veri tabanlarında tarama yapılırken girilen anahtar sözcükler arasında Türkçe’de karşılığı tam olmayan *infant* ve *toddler* kelimeleri de kullanılmış; ancak makalede bu iki kelimenin yerine bebekler ve küçük çocuklar ifadelerine yer verilmiştir. Taramada bu iki kilemenin İngilizce karşılıkları olan *baby* ve *young children* ifadeleri de kullanılmıştır.

Bulgular

Bebekler ve Küçük Çocuklar Hareketli Görüntülerden Ne Anlar?

1980'lere kadar araştırmacılar, küçük çocukların hareketli görüntü seyretme sırasında bilişsel olarak pasif olduklarını, çocukların seyrettikleri görüntülerin hızlı hareketleri, görsel ve işitsel uyarınları gibi dikkat çeken özelliklerinin etkisi altında kaldıklarını düşünüyorlardı. Jerome Singer (1980), bu kuramı formüle ederken televizyonun yoğunluğunun (busyness) duyuşsal bir bombardıman yarattığını ve bunun da çocuklarda biliş ve yansıtma ile karışık bir yönelme tepkisi ortaya çıkardığını iddia etmişti. Singer’ın bu dikkat kuramına alternatif olarak Aletha Huston ve John Wright (1983), çocuğun televizyona gösterdiği dikkatin hep

aynı unsurlardan kaynaklanmadığını, yaşı ilerledikçe çocukların televizyonda dikkat ettikleri unsurların değiştiğine dair bir kuram oluşturdular. Onlara göre, Singer'ın kuramı çok küçük çocuklar için geçerliydi, ekrandan gelen ışık ve ses uyaranları sadece onların dikkatini çekiyordu; ancak çocukların yaşları biraz ilerleyip tecrübeleriyle inşa etikleri zihinsel modelleri çoğaldıkça ve dil yetileri geliştikçe çocuklar görüntülerin diyalog ve anlatı gibi içeriğe dair unsurlarına dikkat etmeye başlıyorlardı.¹ Huston ve Wright (1983), küçük çocukların aynı videoyu tekrar tekrar seyrettiklerinde ekrana bakmaya devam edeceklerini çünkü tekrarla birlikte programın biçimsel özelliklerini öğreneceklerini ve bu bilgiyi de programın anlatısını kavramak için kullanacaklarını söylüyorlardı. Küçük çocuklarla ve bebeklerle yapılan araştırmalar bu hipotezi haklı çıkardı: Seyretme tekrarı arttıkça çocuklar ekrana daha dikkatli bakıyorlardı. Yaklaşık aynı zamanlarda Daniel Anderson ve Elizabeth Lorch (1983) televizyon seyretmenin aktif bir bilişsel süreç olduğu iddiasına dayanan bütüncü bir model geliştirdiler. Yapılan deneye dayalı pek çok araştırma Huston ve Wright'ın kuramını, Anderson ve Lorch'un modelini sınamış ve teyit etmiştir (ör. Anderson ve diğerleri, 1981; Barr ve diğerleri 2008; Richards ve Cronise, 2000; Pempek ve arkadaşları, 2010; Valkenberg ve Vroom, 2004).

Örneğin Anderson ve arkadaşları (1981) 80'lerde dünya genelinde popüler bir çocuk programı olan *Susam Sokağı*'nın bir bölümünde ses ve görüntülerin sıralamalarını değiştirip bölümün kurgusunu bozmuşlar ve 24, 42 ve 60 aylık küçük çocuklara hem bu karışık, "anlamsız" bölümü hem de kurgusu bozulmamış olan normal bölümü seyrettirmişlerdir. Araştırmadaki tüm yaş grubundaki çocuklar karmaşık kurgulanmış bölümlere daha az, normal bölümlere daha çok bakmışlardır. Araştırmacılar, bu araştırmalarıyla küçük çocukların ekranda gördüklerini daha az anladıklarında ekrana daha az baktıklarını ortaya koymuş oldular ki bu daha sonra bebeklerle ve küçük çocuklarla yapılacak olan araştırmalarda kullanılacak yöntemler için önemli bir temel oluşturmuştur. Ancak Anderson ve arkadaşları, 80'lerde henüz bebek program ve kanalları yaygınlaşmamış olduğundan iki yaşından daha küçük çocukları araştırmalarına katmamışlardır. Böylece çocukların kaç aylıktan itibaren hareketli görüntülerin görsel ve işitsel olarak anlamlı şekilde dizilmesine duyarlı olduğu sorusu o dönem için cevapsız kalır. Huston ve Wright da (1983) geliştirdikleri kuramda bu geçişin ne zaman olabileceği konusuna değinmemişlerdir; ancak daha sonra Ruff ve Rothbart (1996), çocukların yaşamlarının ilk yıllarında iki farklı dikkat sistemi geliştirdiklerini, uyum ve araştırmaya dayalı ilk sistemin bebeklerin ekrandaki ışık, renk ve seslere yönelmesine sebep olduğunu, yaşamlarının ikinci yıllarında gelişen ve yukarıdan aşağıya işleyen dikkat sisteminin etkisiyle çocukların ekranda gördüklerinin içerikleriyle ilgilenmeye başladıklarını iddia etmişlerdir. Onlara göre çocuklar, yaşamlarının ikinci yıllarında hem dili öğrenmiş oluyorlar hem de kitaplar gibi diğer görsel araçların da yardımıyla görsel anlatılardaki bir takım kodları öğreniyorlardı. Bu iddiayı test eden Richards ve Cronise (2000), 6, 12, 18, 24 aylık bebek ve küçük çocuklara *Susam Sokağı* adlı çocuk programının bir bölümünü, hem ses montajını rastlantısal bir sıralama ile yeniden yaparak hem de görüntülerin arasına *Follow that Bird* (O Kuşu Takip Et) videosundan görüntüler montajlayarak anlamsız hale getirerek seyrettirmişlerdir. Altı ve 12 aylık çocuklar, görüntü ve ses sıralaması bozularak anlamsız hale getirilmiş videoya doğru sıralı olan video ile aynı oranda dikkat gösterirken, 18 ve 24 aylık olanlar normal sıralı videoya daha çok dikkat göstermişlerdir. Daha çok detay vermek gerekirse, 6 aylık bebeklerin ekrana bakma oranları yüzde 67 iken 12 aylık bebeklerinki yüzde 77, 18 aylıklarınki yüzde 85 ve 24 aylık bebeklerinki de yüzde 87 dir. Bu sonuçlar Ruff ve Rothbart'ı (1996) haklı çıkarmış; bir yaşından sonra, yani yaşamlarının ikinci yılında çocukların ekranda gördüklerini ışık ve sestense daha fazla bir şey olarak görmeye başladıklarını, ekranda gördüklerinin içeriğini anlamaya başladıklarını ortaya koymuştur.

Barr ve çalışma arkadaşları da (2008) *Susam Sokağı* ve ona ek olarak daha güncel ve popüler bir bebek programı olan *Baby Einstein* bölümlerini kullandıkları araştırmalarında benzer ekrana bakma oranları bulmuşlardır. Fakat bu araştırmacılar çocukların ekrana gösterdikleri dikkatin çocukların yaşlarından başka faktörler tarafından da etkilendiğini saptarlar: Daha önce programı

¹ Filmleri kavramada zihinsel modellerin rolü ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. Kirbas Ildirar, 2012

seyretmiş olan çocuklar ve ebeveynleri ile birlikte programları seyredip ebeveynleri tarafından programla ilgili yönlendirilen çocuklar programları daha büyük bir ilgiyle izlemişlerdir.

Pempek ve arkadaşları (2010), Anderson ve arkadaşları ile (1981) Richards ve Cronise'in (2000) yöntemlerini uygulayarak 6, 12, 18 ve 24 aylık bebek ve küçük çocuklar için üretilmiş bir televizyon programı olan *Teletubbies*'in normal ve bozulmuş versiyonlarına olan tepkilerini, bu kez çocukların göz hareketlerini ve kalp atışlarını ölçerek araştırırlar. Bozulmuş versiyonda tersten okutulmuş diyaloglar, rastlatsal olarak dizilmiş sekanslar kullanmışlardır. Araştırmacılar, bozulmuş versiyonla normal versiyona gösterilen tepkilerin 18 ay ile 24 ay arasında değişmekte olduğunu saptarlar. 18 aylıktan sonra çocuklar normal versiyona daha uzun süre bakmaktadırlar. Böylece Pempek ve arkadaşlarının (2010) bulguları hem Huston ve Wright'ın (1983) kuramını hem de Anderson ve Lorch'un (1983) televizyon izlemenin öğrenilen bilişsel bir eylem olduğuna dair görüşlerini bir kez daha teyit etmiştir. Bebeklerin bilişsel, fiziksel ve sosyal yetileri her ne kadar okul öncesi yaştaki çocuklardan çok farklı olsa da araştırmalar, onların hareketli görüntüleri anlamak için ihtiyaç olunan önemli bir yeteneğe sahip olduklarını göstermektedir: Bebekler hem iki boyutlu görüntü ile gerçek üç boyutlu görüntü arasındaki benzerliği algılayabilmekte hem de bunların birbirinin aynısı olmadığını fark edebilmektedirler. Henüz 2 ila 5 aylıkken videoda gülümseyen insanlara karşılık vermekte (Muir ve diğerleri, 1996; Bigelow ve Birch, 2000); 4-6 aylıkken aynı tepkileri veren gerçek insanlara onların videolarından daha çok gülümsemektedirler (Hains ve Muir, 1996). 6 aylıktan itibaren anne babalarının görüntülerini tanıyabilmekte, ekranda gördükleri kişinin anneleri, babaları olduğunu söyleyebilmektedirler (Tincoff ve Jusczyk, 1999). Gene 6 aylıkken yetişkin programları (örneğin haber programları) ile bebek programları arasında ayırım yapabilmekte, bebek programlarına bakmayı tercih etmektedirler (Valkenberg ve Vroone, 2004). 10-11 aylık olduklarında ekranda gösterilen tekrarlanan eylemlerin sıralı olup olmadığına duyarlı hale gelmekte (Baldwin ve diğerleri, 2001), ekranda gösterilen davranışların ne amaçla yapıldıklarını anlayabilmekte (Phillips ve Wellman, 2005), iki yaşından küçük çocuklar dahi videolarda gösterilen basit eylemleri taklit edebilmektedirler (Barr ve Hayne, 1999). Ancak tüm bunlar ekranın gerçeğin yerine geçebildiği anlamına gelmemektedir.

Çocuklar, ancak 2 yaşlarından sonra planlar arasında bağ kurabilmekte, film gramerini öğrenmeleri ve filmlerdeki öyküleri anlamaları için üç yaşına kadar beklemeleri gerekmektedir. Filmleri bir yetişkin kadar iyi anlamaları ise ancak 13 yaşlarından sonra gerçekleşebilmektedir (Anderson ve Hanson 2010).

Bebekler ve Küçük Çocuklar Hareketli Görüntülerden Nasıl Etkilenir?

Ekran karşısında fazla vakit geçirmenin çocuklar üzerindedikkat dağınıklığı ve hiperaktivite gibi dikkat bozukluklarına sebep olduğu en çok dile getirilen iddialardan birisidir. Bu iddia, ilk olarak 1970'lerde o zamanın çocuk programlarıyla kıyaslandığında hızlı bir kurgusu olan Susam Sokağı'nın yayınlanmaya başlaması ve hızla dünya genelinde yaygınlaşması ile ortaya atılmıştır (Geist ve Gibson, 2000; Healey, 1990; Singer, 1980). Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen bu iddianın ispatlanamamış olmasının sebebi araştırmaya konu olan çocukların çok televizyon seyrettikleri için mi dikkat dağınıklığından müzdarip olduklarının yoksa dikkat dağınıklıkları olduğu için mi çok televizyon seyrettiklerinin tam bilinmemesidir. Nitekim dikkat dağınıklığı olan çocuklar aileleri için zor çocuklardır ve bu nedenle daha çok televizyon karşısına oturtuluyor olabilirler. Bu çocuklar arkadaş bulmakta da zorluk çeken çocuklardır ve bu nedenle de televizyon karşısında daha çok vakit geçiriyor olabilirler (Courage ve Howe, 2010).

Bugün de, anaakım medyada ekran karşısında çok vakit geçirmenin çocuklar üzerinde dikkat dağınıklığı, obezite, uyku bozuklukları, saldırgan davranışlar gibi olumsuz etkileri olduğuna dair pek çok haber çıkmaktadır; ancak bu haberler bu alanda giderek sayıları artan bilimsel çalışmaların bir kısmını ya da bu çalışmaların sadece bazı yönlerini aktarmaktadırlar. Doğal gözlemler, deneyler, anketler ve deneye dayalı araştırmalardan oluşan literatürde oldukça farklı sonuçlar bulunmaktadır. Ancak değişmeyen gerçek, önceki kuşaklarla kıyaslandığında bugün bebek, çocuk ya da yetişkin her yaşta insanın daha çok ekran karşısında zaman

geçirdiğidir (Anand ve Krosnick, 2005; Rideout, 2007; Rideout ve diğerleri 2003; van de Water ve diğerleri, 2007; Zimmerman ve diğerleri,2007). Ekran karşısında geçirilen zaman arttıkça, erken beyin gelişimi ve bilişsel gelişimleri optimize ettiği bilinen oyun ve sosyalleşmeye ayrılan zaman azalmaktadır (van de Water ve diğerleri, 2005). Daha çok ekran karşısında zaman geçiren çocuklar diğer çocuklarla daha az oynamakta, doğada daha az vakit geçirmektedirler. Küçük yaşta ekran başına geçmenin bir başka dolaylı etkisi de bunun hayat boyu devam edecek bir alışkanlık yaratma riskidir ki bu da daha az hareket eden, daha çok obez olma ihtimali olan ergenler ve yetişkinler demektir (Anderson ve diğerleri, 2001; Certain ve Kahn, 2002; Dennison ve diğerleri, 2002; Huston ve diğerleri, 1990; Lanhuis ve diğerleri, 2008).

Araştırmalardan bazıları, çocukların televizyon seyretme alışkanlığı ile ailelerin demografik özellikleri, davranış, tutum ve inançları arasındaki ilişkilerini saptamaya yöneliktir. Eğitim seviyesi ve gelir düzeyi düşük ailelerde daha çok televizyon izlendiği, bu ailelerin çocuklar için üretilmiş programları çocuklarıyla birlikte daha az seyrettiği bu araştırmalardan elde ettiğimiz bilgilerdir (ör. Kumanyika ve Grier, 2006; Ferguson, 2011).

Televizyon sadece seyredildiğinde değil arkaplanda açık olduğunda da aile içi iletişimi dolayısıyla da çocuk gelişimini etkilemektedir (Vandewater ve diğerleri, 2007). Çocuklar oyuncaklarıyla oynarken bile ortamda bir televizyon varsa defalarca bölünerek ekrana bakmaktadırlar (Courage ve diğerleri, 2010; Schmidt ve diğerleri 2008) ki bu da en azından oynamakta oldukları oyundan edinecekleri kazanımın kalitesini düşürmektedir.

Diğer taraftan televizyonun ve diğer ekran medyasının çocuklar üzerindeki uzun vadeli etkileri tam olarak bilinmemektedir. Örneğin, bir çocuğun okulda başarısız olması ekran karşısında çok vakit geçirmesinden mi yoksa ailesinin gelir seviyesi düşük olduğundan kötü beslendiği ve/veya ailesinin eğitim seviyesi düşük olduğundan çocuğa derslerinde yardım edememesinden mi kaynaklanmaktadır tam olarak bilinmemektedir. Nitekim Christakis ve arkadaşları (Christakis ve diğerleri 2004; Zimmerman ve Christakis 2005; Zimmerman ve diğerleri 2007) büyük sayıda katılımcı ile yapılmış pek çok anketi yeniden değerlendirdiklerinde çok televizyon seyreden küçük çocukların okul yaşlarına geldiklerinde dikkat dağınıklığı, dil fakirliği, bilişsel kazanımlarda eksiklik gibi problemlerle karşılaştıkları sonucuna varırken; diğer bazı araştırmalar bebeklikte fazla televizyon seyretmekle daha sonraki yaşlarda ortaya çıkan dikkat dağınıklığı ve bilişsel kazanımlar arasında bir ilişki saptamamışlardır (Foster ve Watkins, 2010; Mistry ve diğerleri 2007; Obel ve diğerleri 2004; Schmidt ve diğerleri, 2009; Stevens ve Muslow, 2006). Ancak sonuçların yeniden değerlendirildiği bir başka araştırma da televizyonun ancak günde yedi saat gibi çok uzun süre seyredildiğinde dikkat bozukluklarına neden olduğunu, fazla televizyon seyretmenin de ailenin eğitim ve gelir düzeyi ile ters orantılı olduğunu, dolayısıyla da tam olarak sorumlunun televizyon olup olmadığının elimizdeki verilerle anlaşılamayacağını ortaya koymuştur (Foster ve Watkins, 2010).

Küçük yaşta ekran karşısında bırakılmanın uzun vadeli etkilerine dair araştırma sonuçları birbiriyle çelişse de elimizde iki önemli veri bulunmaktadır: İlk olarak çocukların aileleriyle birlikte, onların açıklamalarıyla televizyon seyretmeleri hem onların ekranda gördüklerini daha kolay anlamlandırmalarını hem de televizyonun olası olumsuz etkilerinden korunmalarını sağlamaktadır (Barr ve diğerleri, 2008). İkinci önemli veri de çocukların ne kadar ekran başında olduklarından daha önemlisi ne seyrettikleridir. Yaşa uygun olmayan, özellikle de şiddet içeren programların çocuklarda dikkat dağınıklığı, şiddete eğilim gibi olumsuz etkileri tetiklediği bilinmektedir (Zimmerman ve Christakis, 2007).

Hareketli Görüntüler Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Öğretici Olabilir mi?

5-6 aylık bebeklerin dahi videoları anlamlandırabiliyor olmaları videoların öğretim amaçlı kullanılıp kullanılmayacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Küçük bebeği olan Amerikalı annelerin yüzde 40'ı televizyonun çocukları için öğretici olduğunu düşünmektedir (Rideout, 2007). Böyle düşünmelerinde okul öncesi yaşta izlenen eğitsel videoların çocukların okul çağında edebiyat, matematik, fen, problem çözme ve sosyal davranışları üzerinde olumlu etkileri

olduklarına dair ortaya konmuş bilimsel verilerin rolü büyüktür (ör. Anderson ve diğerleri, 2000; Anderson ve diğerleri, 2003; Evans ve Anderson, 2007; Wright ve Huston, 1995; Wright ve diğerleri, 2001). Ancak burada gözden kaçırılmaması gereken şey, bebeklerin çocuklardan farklı hızda ve şekilde öğrendikleridir (ör. Bauer, 2007; Courage ve Howe, 2004). Bebekler henüz öğrenmeyi öğrenmemişlerdir ve hareketli görüntünün temsili ve sembolik yönlerini büyük çocuklar kadar iyi kavrayamazlar (ör. Troseth ve DeLoache, 1998). Ayrıca üç aylıktan küçük çocukların görüş keskinliği, zıtlık duyarlılığı, derinlik algısı ve renkli görme yetileri gibi görsel duyuları henüz tam gelişmemiştir (Courage ve Howe, 2010). Bu durumda neden 3 aylıktan küçük çocukların dahi ekrana dikkatle baktığı sorulabilir. Nedeni küçük çocukların harekete duyarlılıklarının oldukça yüksek olması ve işitme duyularının gelişmiş olmasıdır (Courage ve Howe, 2010). Ekrandaki hareketler ve sesler onların dikkatlerini çekmektedir. Çocuğun görme yetisi olgunluğa eriştikten sonra da ekranda gördükleri anlamlandırmak için ekranın neresine ne zaman bakacağını öğrenmesi gerekmektedir. Nitekim yetişkin, çocuk ve bebeklerin göz hareketlerini gözlemleyen araştırmalar, yaş ilerledikçe ekranın ortasına bakmanın arttığını göstermektedir (Hasson ve diğerleri, 2008; Kirkorian ve diğerleri, 2012).

Diğer yandan bebekler çocuklara oranla çok daha hızlı öğrenmektedirler. Örneğin bebekler için eğitici videolar üreten bir firmanın reklamında 18 aylık bir bebeğin annesi bebeğinin o videoları seyretmeye başladıktan sonra kullandığı kelime sayısında ani bir patlama olduğundan bahsetmektedir; oysa tam da 18 aylıktan itibaren bu patlama çocuğun doğal büyüme sürecinde beklenen bir durumdur (Benedict, 1979; Goldfield ve Reznick, 1990).

Bebek ve küçük çocukların ekrandan öğrenip öğrenemeyeceğine dair şu an için en geçerli bilgi, kameraya alınmış ve dolaylı hale gelmiş deneyimin gerçek deneyimin yerine geçemediğidir. Bir kişi, 12-18 aylık bebeklerden bir hareketi yapmalarını, onun yaptığını tekrar etmesini istediğinde eğer o kişi gerçekte karşılındaysa bebekler söyleneni yapmakta; ekrandaysa yapmamakta ve gerçek kişiden öğrendikleri hareketi daha uzun süre hatırlamaktadırlar (Barr ve Hayne, 1999). Benzer şekilde küçük çocuklar yanlarında olan gerçek kişilerden ekrandaki kişilere oranla yeni kelimeleri çok daha iyi öğrenebilmektedirler (Krcmar ve diğerleri, 2007; Kuhl ve diğerleri, 2003). Diğer yandan video ile kitaplardan öğrenmeyi karşılaştıran bir araştırma, bu iki araçtan öğrenilen bilginin aynı süreyle hatırlandığını göstermektedir. 12 ve 24 aylık bebek ve küçük çocuklarla yapılan araştırma, video ya da kitap vasıtasıyla çocuklara öğretilen üç aşamalı basit bir oyuncağın kullanımını 12 aylık çocukların 2 hafta sonunda hala hatırladıklarını; ancak 4 hafta sonunda unuttuklarını, 24 aylık çocukların ise 4 hafta sonunda da hala hatırladıklarını ancak 8 hafta sonunda unuttuklarını ortaya koymuştur (Brito ve diğerleri, 2012).

Küçük çocukların gerçek insanlardan, ekranda gördükleri insanlara kıyasla daha kolay öğrenmelerine video açığı (video deficit) denmektedir ve bu açık, çocuk 3 yaşına geldiğinde kapanmaktadır (Anderson ve Pempek, 2005). Ancak başka çalışmalar göstermektedir ki “video açığı” adı verilen bu durum, tekrar izlemeyle (Barr ve diğerleri, 2007), anne babayla birlikte izlemeyle (Barr ve diğerleri, 2008) ve videolara bazı görsel ve işitsel unsurların eklenmesiyle (Barr ve Hayne, 1999) aşılabilmektedir ki bu da bu açığın biyolojik temelli bir bilişsel immatüriteden² kaynaklanmadığını göstermektedir.

Küçük çocukların videodan gerçek yaşama bilgi transfer edip edemediğini araştırmanın başka bir yolu olarak çocuklardan ekranda nerede olduğu gösterilen bir nesnenin buldukları mekânda nerede olduğunu bulmalarını istemektir. Örneğin, Troseth ve DeLoache (1998), 24 ve 36 aylık küçük çocuklardan yarısına bir oyuncağın nereye saklandığını bir pencereden, diğer yarısına ise ekrandan göstermişlerdir. Oyuncağın saklanmasını ekrandan gören çocukların tamamı pencereden görenlere oranla oyuncağı daha zor bulmuşlar ya da hiç bulamamışlardır. Benzer şekilde Schmitt ve Anderson’ın (2002) araştırmasında da 2 yaşındaki çocukların yüzde 25’i de ekranda saklandığını gördükleri oyuncağı bulabilirken 2,5 yaşındaki çocukların yüzde

² Bilişsel gelişim, bebeklkte zekanın, bilinçli düşünmenin ve problem çözme yeteneğinin gelişimi anlamına gelmektedir. Bu gelişim tamamlandığında bilişsel olgunluğa erişilmiş olur. Bu olgunluğa erişilememişse bilişsel hamlık olarak çevilebilecek bilişsel immatürite söz konusu olur (Dorland, 2007).

50'si oyuncuğu bulabilmiştir. Buna karşın, 3 yaşındaki çocukların hepsi oyuncuğun saklandığı yerin pencereden ya da ekrandan gösterilmesinden bağımsız olarak oyuncuğu bulabilmişlerdir. Schmidt, Davis ve Anderson'ın (2007) deneyinde ise çocuklara gerçekte ya da ekranda bir yetişkin saklanan etiketin nerede olduğunu söylemiş; ancak televizyondan öğrendikleri bilgiyle etiketi bulma oranı 2 yaşındaki çocuklar arasında oldukça düşük kalmıştır. 18 aylık çocuklarla yapılan bir araştırma da ekrandan çocuklara bilgi veren kişi çocukların tanıdığı biri olsa da bu durumun değişmediğini, çocukların ekranda gördükleri kişiden aldıkları bilgiyi gerçek yaşama geçir(e)mediğini göstermiştir (Seehagen ve Herbert, 2010).

2010 yılında bu alanda en saygın bilim insanlarının bir araya gelerek en çok satış yapan ve öğretici olduğunu iddia eden videolarla yaptıkları araştırma (DeLoache ve diğerleri, 2010) 12 ve 18 aylık bebeklerin hepsinin ailelerinden, videodan öğrendiklerinden (videolar etkileşimli olsa bile) çok daha fazla öğrendiklerini açık şekilde ortaya koymuştur. En son, 2014'de yapılan bir araştırma da (Strouse ve Troseth, 2014) benzer sonuçlar bulmuş, ancak ailelerin videoları çocuklarıyla birlikte seyredip, ekranda gösterilenleri işaret ederek açıkladıklarında videoların yeni kelimeler öğrenmeye yardımcı olabileceklerini göstermiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Bebeklerin hareketli görüntüleri anlamalarına dair yapılmış araştırmalar, anlamının dört faktöre bağlı olduğunu saptamışlardır: çocuğun özellikleri (yaşı, bilişsel gelişim seviyesi, mizacı), seyretme bağlamı (tek başına mı ilgili bir yetişkinle mi; doğrudan mı arkaplan görüntüsü olarak mı), seyredilen programın içeriği (yaşa uygun üretilmiş bir program mı büyük çocuklar ya da yetişkinler için üretilmiş bir program mı; çocuğun bildiği bir konu mu yabancı bir konu mu; çocuk daha önce seyretmiş mi ilk kez mi seyrediyor) ve programda kullanılan biçimsel özellikler (özel kamera açıları, kesme dışındaki geçişler, karmaşık, kronolojik olmayan montaj var mı).

6 aylık çocuklar ekrandaki nesne ve kişileri tanıyabilmektedirler. 24 aylıkken tek plandan oluşan hareketli görüntülerdeki basit eylemleri taklit edebilmekte, planlar arasında bağ kurmaya başlamaktadırlar. Ancak üç yaşından küçük çocuklar, ekranda gördüklerini gerçekte gördüklerinden daha az anlamlandırabilmektedirler (video açığı). Çocukların film gramerini öğrenmeleri ancak okul öncesi yaşlarda gerçekleşmektedir. Dört yaşındaki çocuklar özel kamera açısını, altı yaşındakiler planlar arasındaki erime (dissolve) adı verilen bir görüntünün kararıp bir diğerinin açılırken iki görüntünün üstüste binmesiyle ortaya çıkan efekti (Beentjes ve diğerleri 2001); 10 yaşındakiler anlatı içinde zamanda ileri ve geriye gidişleri (flashbacks ve flashforwards) anlamlandıramamaktadır (Lowe ve Durkin, 1999; Munk ve diğerleri, 2012). Çocukların filmleri bir yetişkin kadar iyi anlamaları ise ancak 13 yaşlarından sonra gerçekleşebilmektedir (Anderson ve Hanson 2010). Daha küçük yaşta çocuklara yönelik videolar ve televizyon programları üretenlerin bu verileri dikkate alması, yaptıkları programlarda hedef kitlelerinin yaş aralığına uygun teknikler kullanmaları gerekmektedir. Çocuk programlarında programın hangi yaş aralığına uygun üretildiğine dair bir işaret, standartlaştırılacak bir ratingleme uygulaması ile ekranda sürekli tutulmalıdır. Programların hangi yaş aralığı için üretildikleri televizyon programlarının internet sitelerinde bulunsa bile ekranda buna ilişkin bir ibare olmadığından ebveylerde tüm çizgi filmlerin her yaşta çocuk için uygun olduğu gibi yanlış bir kanı oluşmaktadır. Örneğin, son yıllarda küçük çocuklar arasında çok popüler olan *Pepee* adlı çizgi film, yapım stüdyosunun internet sayfasında okul-öncesi yaş grubu için üretilmiş bir program olarak tanıtılmaktadır (Düşyeri Çizgifilm ve Canlandırma Stüdyosu, t.y.). Okul-öncesi yaş grubu da 37-66 ay arası çocukları kapsamaktadır (TRTHaber, 2012). Bu durumda *Pepee*, üç yaşından büyük çocuklar için üretilmiştir; ancak bununla ilgili bilimsel bir veri olmasa da *Pepee*'nin daha küçük çocuklar tarafından da çok seyredildiği bilinmektedir. Küçük çocukların ekran karşısında vakit geçirmelerinin onlar üzerinde nasıl, ne kadar ve ne süreyle etki yarattığına dair sorulara ise kesin cevaplar verilememiştir. Pek çok katılımcının olduğu pek çok araştırmayı derleyen farklı araştırmalar birbiriyle çelişen sonuçlar elde etmişlerdir (Örneğin Zimmerman

ve diğerleri, 2007; Mistry ve diğerleri, 2007) Bunun sebebi hareketli görüntü seyretmenin basit, tek yönlü bir eylem olmamasındandır. Yapılacak araştırmalarda yukarıda sayılan faktörler göz önüne alınmalı, bu etmenlerin kontrol edilebileceği araştırma tasarımları yapılmalıdır. Yukarıda anlatılan çalışmalardan anlaşılacağı üzere çocukları ekran medyasının olası olumsuz etkilerinden korumanın yolu, bebelere ve küçük çocuklara yetişkinler hatta okul öncesi ve okul çağındaki çocuklar için hazırlanmış programları seyrettirmemek, sadece onların yaş grubuna hitap eden programları, bir zaman sınırlaması koyarak seyrettirmek, televizyonu bebek bakıcısı yerine koymayıp çocukla birlikte televizyon seyredip ekranda gösterilenlerle ilgili açıklamalar yapmaktır. Üç yaşından küçük çocuklar için uygun programlar, kronolojik olarak montajlanmış, mümkün olduğunca az sayıda plan içeren, dolayısıyla yavaş bir kurguya sahip, tekrara dayalı, az sayıda karakterli, mümkün olduğunca etkileşimli, tekrarları bolca kullanan programlardır.

Yaşa uygun yapılmış hareketli görüntüler, 18-24 aydan itibaren öğretici olabilmektedirler daha erken değil (Linebarger ve Vaala, 2010). Ancak çok daha eski ve artık tartışılmayan gerçek ise küçük çocukların fiziksel ve sosyal çevrelerini gözlemleyerek öğrendikleridir (Bandura, 1977). Çocukların olduğu gibi küçük çocukların yaşamlarında da televizyon ekolojik ve sosyokültürel bir yaklaşım içinde (Bronfenbrenner, 1979) ele alınmalıdır. Çocukların gelişimleri içlerinde buldukları tarihsel ve kültürel bir arkaplana sahip sosyal ağlardan bağımsız düşünülemez. Çocukların televizyon alışkanlıkları ailelerinin televizyon alışkanlıkları ile de şekillenmektedir. Çok televizyon seyreden ailelerin çocuklarının ekran başında geçirecekleri zamanı kısıtlamaları tutarsız bir davranıştır ve çocuğa çelişik mesaj verir. Diğer yandan çocuk parkında ya da anaokulunda tüm çocukların tanıdığı bir çizgifilm karakterini hiç tanımıyor olmak çocuğun kendisini dışlanmış hissetmesine sebep olabilir. Bu açıdan bakıldığında televizyon seyretmek sadece televizyon seyretmek değildir. Televizyon seyretmeye dair yapılacak araştırmalar disiplinlerarası kuramsal bir çerçeve temelinde, farklı boyutları göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır.

Bebek ve küçük çocukların seyirci olarak görülmesi henüz 90'ların sonunda olmuştur ve hareketli görüntü izlemenin onlar üzerindeki uzun vadeli etkilerini ölçmek için zaman gerekmektedir. Yapılan araştırmalarda hipotezlerin kuramlar tarafından yönlendirilmesi, sistematik olarak formüle edilmesi, test edilmesi, teyit, red ya da modifiye edilmesi, farklı bağlamlarda, farklı değişkenlerle yeniden test edilmesi gerektiğinden bilim yavaş ilerlemekte, bir yandan bebek ve çocuklar için yeni programlar üretilmeye ve pazarlanmaya devam edilmektedir. Bu derlemede taranan, özetlenen, sınıflandırılan veriler sonraki araştırma soruları, hipotezler ve daha sofistike araştırmalar için bir başlangıç noktası olarak kabul edilmelidir. Bebek ve küçük çocuklarla deneysel çalışmalar yapmanın zorluğu, kullanımı giderek sosyal bilimler alanlarında da yaygınlaşam göz ve beyin tarama cihazları ile daha kolay aşılabilecek, bu cihazların kullanımı araştırmalara hız kazandıracak gibi gözükmektedir.

Kaynakça

- Aksaçoğlu, A. G. ve Yılmaz, B. (2007). Öğrencilerin televizyon izlemeleri ve bilgisayar kullanmalarının okuma alışkanlıkları üzerine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(1), 3-28.
- Aral, N., Ceylan, R., ve Bıçakçı, M. Y. (2011). Çocukların Televizyon Seyretme Alışkanlıklarının Yaş Ve Cinsiyete Göre İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi* 19 (2), 489-498
- Akyüz, G. (2013). Öğrencilerin Okul Dışı Etkinliklere Ayırdıkları Süreler Ve Matematik Başarısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Electronic Journal Of Social Sciences*, 12(46).
- Anand, S., ve Krosnick, J. A. (2005). Demographic predictors of media use among infants, toddlers, and preschoolers. *American Behavioral Scientist*, 48, 539-561.
- Anderson, D. R., Lorch, E. P., Field, D. E. ve Sanders, J. (1981). The effects of TV program comprehensibility on preschool children's visual attention to television. *Child Development*, 151-157.
- Anderson, D. R., ve Lorch, E. P. (1983). Looking at television: Action or reaction. *Children's Understanding of Television: Research on Attention and Comprehension*, 1-33.
- Anderson, D. R., Bryant, J., Wilder, A., Santomero, A., Williams, M. ve Crawley, A. M. (2000). Researching Blue's Clues: Viewing behavior and impact. *Media Psychology*, 2(2), 179-194.
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L. ve Wright, J. C. (2001). Early childhood television viewing and adolescent behavior: The recontact study. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 66(1), vii-147.
- Anderson, D. R., Huston, A. C., Schmitt, K. L., Linebarger, D. L., ve Wright, J. C. (2003). Early childhood television viewing and adolescent behavior: The recontact study. *Monographs for the Society for Research in Child Development*, 66(1)
- Anderson, D. R. ve Pempek, T. A. (2005). Television and very young children. *American Behavioral Scientist*, 48(5), 505-522.
- Anderson, D. R. ve Hanson, K. G. (2010). From blooming, buzzing confusion to media literacy: The early development of television viewing. *Developmental Review*, 30(2), 239-255.
- American Academy of Pediatrics, Committee on Public Education (2001). Children, adolescents, and television. *Pediatrics*, 107(2):423-426. [PubMed: 11158483]
- Baldwin, D. A., Baird, J. A., Saylor, M. M., & Clark, M. A. (2001). Infants parse dynamic action. *Child development*, 72(3), 708-717.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Barr, R., Muentener, P., Garcia, A., Fujimoto, M. ve Chávez, V. (2007). The effect of repetition on imitation from television during infancy. *Developmental Psychobiology*, 49(2), 196-207.
- Barr, R., Zack, E., Garcia, A., ve Muentener, P. (2008). Infants' attention and responsiveness to television increases with prior exposure and parental interaction. *Infancy*, 13(1), 30-56.
- Barr, R. ve Hayne, H. (1999). Developmental changes in imitation from television during infancy. *Child Development*, 70(5), 1067-1081.

- Bauer, P. J. (2007). Remembering the times of our lives: Memory in infancy and beyond. Hove, UK: The Psychology Press.
- Beentjes, J. W., de Koning, E., ve Huysmans, F. (2001). Children's comprehension of visual formal features in television programs. *Journal of applied developmental psychology*, 22(6), 623-638.
- Benedict, H. (1979). Early lexical development: Comprehension and production. *Journal of Child Language*, 6, 183-200.
- Bigelow, A. E. ve Birch, S. A. J. (2000). The effects of contingency in previous interactions on infants' preference for social partners. *Infant Behavior and Development*, 22(3), 367-382.
- Brito, N., Barr, R., McIntyre, P. ve Simcock, G. (2012). Long-term transfer of learning from books and video during toddlerhood. *Journal of experimental child psychology*, 111(1), 108-119.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by nature and design*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bronson, P., Merryman, A. (2006). Baby Einstein vs. Barbie [Electronic Version]. Time. Retrieved February 21, 2008.
- Certain, L. K., ve Kahn, R. S. (2002). Prevalence, correlates, and trajectory of television viewing among infants and toddlers. *Pediatrics*, 109, 634-642.
- Ceylan, R., Bıçakçı ve Y. M., Aral, N. (2012). Çocukların benlik kavramlarında televizyon seyretme süresi ve seyredilen programların etkisinin incelenmesi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1):25-33
- Christakis, D. A., Zimmerman, F. J., DiGiuseppe, D. L., ve McCarthy, C. A. (2004). Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *Pediatrics*, 113, 708-713.
- Courage, M. L., ve Howe, M. L. (2004). Advances in early memory development research: Insights about the dark side of the moon. *Developmental Review*, 24, 6-32.
- Courage, M. L., ve Howe, M. L. (2010). To watch or not to watch: Infants and toddlers in a brave new electronic world. *Developmental Review*, 30(2), 101-115.
- DeLoache, J. S., Chiong, C., Sherman, K., Islam, N., Vanderborght, M., Troseth, G. L. ve diğerleri (2010). Do babies learn from baby media?. *Psychological Science*, 21(11), 1570-1574.
- Dennison, B. A., Erb, T. A., ve Jenkins, P. L. (2002). Television viewing and television in bedroom associated with overweight risk among low-income preschool children. *Pediatrics*, 109, 1028-1035.
- Doğan, A., ve Göker, G. (2012) Tematik Televizyon Ve Çocuk: İlköğretim Öğrencilerinin Televizyon İzleme Alışkanlıkları. *Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi* 41(2) 5-31
- Dorland, W. (2007). *Dorland's Medical Dictionary for Health Consumers*. Saunders, an imprint of Elsevier.
- Düşyeri Çizgi Film ve Canlandırma Stüdyosu. (t.y.). 16.04.2014, <http://www.dusyeri.com.tr/index.php?p=pepee>
- Evans, M. K., ve Anderson, D. R. (2007). The impact of television on cognitive development

- and educational achievement. In J. Murray, N. Pecora, ve E. Wartella (Eds.), *Fifty Years of Children's Television* (pp. 65–84). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ferguson, C. J. (2011). The influence of television and video game use on attention and school problems: A multivariate analysis with other risk factors controlled. *Journal of psychiatric research*, 45(6), 808-813.
- Foster, E. M., ve Watkins, S. (2010). The value of reanalysis: Television viewing and attention problems. *Child Development*, 81,368–375.
- Garrison, M.M. ve Christakis, D.A. (2005). A Teacher in the Living Room? Educational Media For Babies, Toddlers and Preschoolers. *Menlo Park, CA: Kaiser Family Foundation*.
- Geist, E. A., ve Gibson, M. (2000). The effect of network and public television programs on 4- and 5-year-olds ability to attend to educational tasks. *Journal of Instructional Psychology*, 27, 250–261.
- Goldfield, B.A., ve Reznick, J.S. (1990). Early lexical acquisition: Rate, content, and the vocabulary spurt. *Journal of Child Language*, 17, 171–184.
- Hains, S. M. J. ve Muir, D. W. (1996). Effects of stimulus contingency in infant–adult interactions. *Infant Behavior and Development*, 19(1), 49–61.
- Hasson, U., Landesman, O., Knappmeyer, B., Vallines, I., Rubin, N., ve Heeger, D. J. (2008). Neurocinematics: The neuroscience of film. *Projections*, 2(1), 1-26.
- Healey, J. M. (1990). *Endangered Minds: Why children don't think – and what we can do about it*. New York, NY: Simon ve Schuster.
- Huston, A. C. ve Wright, J. C. (1983). Children's processing of television: The informative functions of formal features. In J. Bryant ve D. R. Anderson (Eds.), *Children's Understanding of Television: Research on Attention and Comprehension* (pp. 35–68). New York: Academic Press.
- Huston, A. C., Wright, J. C., Rice, M. L., Kerkman, D., ve St. Peters, M. (1990). Development of television viewing patterns in early childhood: A longitudinal investigation. *Developmental Psychology*, 26, 409–420.
- Kırbaş, S. I. (2012). Comprehension Differences Between Art And Commercial Movie Watchers: An Empirical Study On Differences In The Interpretation of The Movie Hidden By Michael Haneke. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, (42).
- Kirkorian, H. L., Anderson, D. R., ve Keen, R. (2012). Age differences in online processing of video: An eye movement study. *Child Development*, 83(2), 497-507.
- Kremer, M., Grela, B. ve Lin, K. (2007). Can toddlers learn vocabulary from television? An experimental approach. *Media Psychology*, 10(1), 41-63.
- Kuhl, P. K., Tsao, F. M., ve Liu, H. M. (2003). Language experience in infancy: Effects of short-term exposure and social interaction on phonetic learning. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 100, 9096–9101.
- Kumanyika, S. K. ve Grier, S. (2006). Targeting interventions for ethnic minority and low-income populations. *The Future of Children*, 16(1), 187-207.
- Landhuis, C. E., Poulton, R., Welch, D., ve Hancox, R. J. (2008). Programming obesity and poor fitness: The long term impact of childhood television. *Obesity*, 16, 1457.

- Linebarger, D. L. ve Vaala, S. E. (this issue). Screen media and language development in infants and toddlers: An ecological perspective. *Developmental Review*, 30, 176–202.
- Lowe, P. J. ve Durkin, K. (1999). The effects of flashback on children's understanding of television crime content. *Journal of Broadcasting and Electronic Media*, 43, 83–97.
- Mistry, K. B., Minkovitz, C. S., Strobino, D. M., ve Borzekowski, D. (2007). Children's television exposure and behavioral and social outcomes at 5.5 years: Does timing of exposure matter? *Pediatrics*, 120, 762–769.
- Muir, D., Hains, S. M. J., Cao, Y. ve D'Entremont, B. (1996). Three-to six-month olds' sensitivity to adult intentionality: The role of adult contingency and eye direction in dyadic interactions. *Infant Behavior and Development*, 19, 200.
- Munk, C., Rey, G. D., Diergarten, A. K., Nieding, G., Schneider, W. ve Ohler, P. (2012). Cognitive processing of film cuts among 4-to 8-year-old children: An eye tracker experiment. *European Psychologist*, 17(4), 257.
- Obel, C., Henriksen, T. B., Dalsgaard, S., Linnet, K. M., Skajaa, E., Thomsen, P. H., et al (2004). Does children's watching of television cause attention problems? Retesting the hypothesis in a Danish cohort. *Pediatrics*, 114, 1372–1373.
- Öztürk, C., Karayağız, G. (2007). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Televizyon İzleme Durumları ve Bunu Etkileyen İncelemesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 175, 116-128
- Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Richards, J. E., Anderson, D. R., Lund, A. F. ve Stevens, M. (2010). Video comprehensibility and attention in very young children. *Developmental Psychology*, 46(5), 1283.
- Phillips, A. T. ve Wellman, H. M. (2005). Infants' understanding of object-directed action. *Cognition*, 98(2), 137-155.
- Richards, J. E. ve Cronise, K. (2000). Extended visual fixation in the early preschool years: Look duration, heart rate changes, and attentional inertia. *Child Development*, 71(3), 602-620.
- Rideout, V. J. ve Hamel, E. (2006). The Media Family: Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers, Preschoolers, and Their Parents. *Menlo Park, Calif.: The Henry J. Kaiser Family Foundation*.
- Rideout, V. J., van de water, E. A., ve Wartella, E. A. (2003). Zero to six: Electronic media in the lives of infants, toddlers, and preschoolers. Children's Digital Media Centers: The Henry J. Kaiser Family Foundation (Report).
- Rideout, V. J. (2007). Parents, children and media. Children's Digital Media Centers. Menlo Park, CA: The Henry J. Kaiser Family Foundation (Report).
- Ruff, H. A., ve Rothbart, M. K. (1996). Attention in early development: Themes and variations. New York: Oxford University Press.
- Schmidt, M. E., Crawley-Davis, A. M., ve Anderson, D. R. (2007). Two-year-olds' object retrieval based on television: Testing a perceptual account. *Media Psychology*, 9(2), 389-409.
- Schmidt, M. E., Pempek, T. A., Kirkorian, H. L., Lund, A. F., ve Anderson, D. R. (2008). The effect of background television on the toy play behavior of very young children. *Child Development*, 79, 1137–1151.

- Schmidt, M. E., Rich, M., Rifas-Shiman, S. L., Oken, E., ve Traveras, E. M. (2009). Viewing television in infancy and child cognition at 3 years of age in a US cohort. *Pediatrics*, 123, e370–e375.
- Seehagen, S. ve Herbert, J. S. (2010). The role of demonstrator familiarity and language cues on infant imitation from television. *Infant Behavior and Development*, 33(2), 168-175.
- Singer, J. L. (1980). The power and limits of television: A cognitive–affective analysis. In P. Tannenbaum (Ed.), *The Entertainment Function of Television* (s. 31–65). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Slavin, R. E. (1995). Best evidence synthesis: an intelligent alternative to meta-analysis. *Journal of clinical epidemiology*, 48(1), 9-18.
- Stevens, T., ve Muslow, M. (2006). There is no meaningful relation between television exposure and the symptoms of attentiondeficit/ hyperactivity disorder. *Pediatrics*, 117, 665–672.
- Strouse, G. A. ve Troseth, G. L. (2014). Supporting toddlers’ transfer of word learning from video. *Cognitive Development*, 30, 47-64.
- Schmitt, K. L. ve Anderson, D. R. (2002). Television and reality: Toddlers’ use of visual information from video to guide behavior. *Media Psychology*, 4(1), 51–76.
- Tincoff, R. ve Jusczyk, P. W. (1999). Some beginnings of word comprehension in 6-month-olds. *Psychological Science*, 10(2), 172-175.
- Troseth, G. L., ve DeLoache, J. S. (1998). The medium can obscure the message: Young children’s understanding of video. *Child Development*, 69, 950–965.
- TRT (Türkiye Radto Televizyon Kurumu) Haber (2012). *Okul Öncesi Eğitimde Yaş Değişti*. 01.04.2014. <http://www.trthaber.com/haber/egitim/okul-oncesi-egitimde-yas-degisti-49253.html>
- Valkenberg, P. M., ve Vroone, M. (2004). Developmental changes in infants’ and toddlers’ attention to television entertainment. *Communication Research*, 31, 288–311.
- van de Water, E. A., Rideout, V. J., Wartella, E. A., Huang, X., Lee, J. H., ve Shim, M. (2007). Digital childhood: Electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119, e1006–e1015.
- van de Water, E. A., Bickham, D. S., Lee, J. H., Cummings, H. M., Wartella, E. A., ve Rideout, V. J. (2005). When the television is always on. *American Behavioral Scientist*, 48, 562–577.
- Vandewater, E. A., Rideout, V. J., Wartella, E. A., Huang, X., Lee, J. H., Shim, M. (2007). Digital childhood: Electronic media and technology use among infants, toddlers, and preschoolers. *Pediatrics*, 119, 1006-1015.
- Weber, D. S., ve Singer, D. G. (2004). The media habits of infants and toddlers: Findings from a parent survey. *Zero to Three*, 25(1), 30-36.
- Wright, J. C. ve Huston, A. C. (1995). Effects of educational TV viewing of lower income preschoolers on academic skills, school readiness, and school adjustment one to three years later. Lawrence, University of Kansas: Center for Research on the Influence of Television on Children.
- Wright, J. C., Huston, A. C., Murphy, K. C., St. Peters, M., Pinon, M., Scantlin, R., et al (2001). The relation of early television viewing to school readiness and vocabulary of children

from low-income families: The early window project. *Child Development*, 72, 1347–1366.

Zimmerman, F. J. ve Christakis, D. A. (2005). Children’s television viewing and cognitive outcomes: A longitudinal analysis of national data. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine*, 159, 619–625.

Zimmerman, F. J., Christakis, D. A. ve Meltzoff, A. N. (2007). Media viewing by children under 2 years old. *Archives of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 161(5), 473-479.